

1970 Livsgrunnlaget slått i hjel av lynet

En tenåring beveger seg oppover fra våningshuset på en fjellgård i Stjørdalen en vakker ettermiddag. Han går lett oppover den bratte bakken, som nok ville fått noen og enhver til å puste og pese. Men unggutten hadde gått hele livet i motbakker – så han omtrent danser uanstrengt oppover - der han trekker inn den gode vårlukta som denne ettermiddagen var så forsterket etter et kraftig tordenvær som hadde passert. *Tor med hammeren* hadde virkelig vist seg frem noen timer tidligere, og etterlatt seg en frisk eim av en natur som omsider lot seg utfolde - også der oppe under Stjørdalens tak. Han snur seg og kaster et raskt blikk på Storskarven, for på en måte å forvise seg om at kongen blant fjellene fortsatt var der. Sundalshøgda utgjorde på sitt vis kongens kappe, - jo da – alt var som før. Han følte seg våryr, og tenkte tilbake to dager - da de lørdag slapp ut kyrne for første gangen den våren. Denne begivenheten som hvert år er selve symbolet på frihet og at sommeren stod for døra, - ja, til og med gamle kua tok seg friheter og konkurrerte med de vårkåte kalvene om å slå sine kloveaktige saltoer bortover enga. Gutten smiler for seg selv der han i sitt bilde ser for seg kua – noe mer klosset enn henne kan da ikke finnes i naturen, - skulle tro hun gikk på styltrer. Slik fremstod hun hvert år ved *utslepp* etter å ha stått temmelig fastlåst en lang vinter på båsen.

Gutten runder bakketoppen noen få hundre meter ovenfor gården. Så blir han stående paralyisert. Skrekk og gru, redsel, sjokk – alt kommer over ham. Der fremme hvor de to store grantrærne hadde stått, ser han sitt livs skrekkbilde – som i løpet av et tiendedels sekund brente seg inn på netthinnen – der det fortsatt sitter 35 år senere. Foran ham lå ni døde kyr med oppsvullede vommer, som store ballonger. Stedet er Sundal Vestre i Sondalen i Stjørdal. Dato: mandag 25.mai 1970 – og gutten er den 15-årige Nils Sundal som skulle gå og hente inn kyrne til melking den ettermiddagen.

Nils Sundal viser rester av den ene grana 35 år etter

Slik entret konfirmanten Nils Sundal sitt voksne liv. Livsgrunnlaget for gården var plutselig borte. Selve livsforsikringen ble i overført betydning brent opp av lynet. Paradoksalt nok var ikke kyrne forsikret – gården hadde lidd et uoverkommelig tap. Slik fremstod situasjonen på Vestre Sundal den maidagen. Gården hadde tilbake kun tre kalver som stod i fjøset.

Avisene la katastrofen frem for Naturskadefondet, som hevdet at ødeleggelser ved lynnedslag ikke var å betrakte som naturskade. Ved henvendelse fra *Stjørdalens Blad* til Stjørdal Brannkassen fikk de opplyst at Brannkassen i alminnelighet dekket slike skader, men i dette tilfellet var ikke dyrene forsikret. Tapet var på om lag 30 000 kroner - et meget betydelig beløp den gangen. I tillegg kom inntektstapet.

I et leserinnlegg fra utflyttet sondaling, Harald Sonen i Mosvik – er han inne på samme problemstilling - og tar til ordet for, ikke bare som medmennesker å hjelpe gården, men sørge for at relatert organisasjon bør tre støttende til.

I *Stjørdalens Blad* onsdag den 24.juni stod følgende reaksjon å lese fra en mann som var innom redaksjonen dagen etter ulykken: ”En kunne være fristet til å si at om familien Sundal hadde bodd i et fjernliggende u-land og blitt utsatt for samme tragedie, så hadde vel en eller annen institusjon eller organisasjon funnet grunn til å yte full hjelp. Men Andreas Sundal er fjellbonde i Sona, en av våre egne – og her i landet har vi jo så mer enn nok med å ordne opp i andre land og folks forhold.”

Vedkommende person som ga sin klare mening, sørget for at det ble lagt ut en liste i ekspedisjonen, og ved St.Hans var det kommet inn 2 800 kroner. Foreninger og organisasjoner var nesten fraværende de første ukene, men etter hvert kom de også på banen. HV12 i Trondheim var de første som støttet opp, deretter kom Husmorlaget med 200 kroner, og under en innsamling blant personellet i flyterminalen på Værnes kom det inn 290 kroner.

Nils Sundal forteller at ikke bare husker han selve hendelsen – og det enorme inntrykket det var å finne hele bøling slik, men hvor mye det preget hele familien. For den som ikke har vokst opp på en gård, er det kanskje vanskelig å forstå hvor sterke bånd det er mellom hvert enkelt dyr og de enkelte familiemedlemmer. Nils ser for seg den dag i dag, ikke bare de ihjelslåtte dyrene, men hvordan de to kjempestore grantrærne hadde blitt splitret i stykker, og hvordan lynet hadde gravd seg ei grøft flere meter nedover og over en liten bekk. Trolig stod dyrene tett sammen i en klynge under et par grantre da lynet slo ned, men et av dyrene befant

seg nesten 10 m unna da det ble funnet. Om dyret var i den posisjonen da lynet traff, eller at det også var i en klynge, men sjanglet litt unna før det segnet om – er ikke godt å si. –

Nils husker som nevnt den fortvilelsen som senket seg over gården. En stillhet og tomhet. Gården hadde nok hatt sine oppganger og nedganger, folket var sterke og vant til motbør i dobbelforstand, men den våren for 35 år siden var preget av total oppgitthet. Livsnerven var så brutalt kuttet av – hvordan skulle de nå klare seg? Gården oppunder Skarvan var tross alt ikke den med det største fremtidspotensialet, slik krav og moderne produksjonsvilkår stormet frem på 70-tallet. Nils mener å huske at de fikk ei ku fra Hegra Bondekvinne­lag, likeledes fra Bøndernes Salgslag, ei fra NRF og ei kvige fra privatpersonen Nils Trøite.

Ja, heldigvis stilte naboer og sambygdinger opp, slik fjellfolk kan – og etter en tid hadde gode mennesker sørget for at det igjen lød rauting fra båsene på Sundal Vestre.